

# PIES SŁUŻBOWY DO WYSZUKIWANIA ZAPACHU ZWŁOK LUDZKICH NA WODZIE

**st. asp. Rafał Ośka**

młodszy wykładowca  
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

**podinsp. Mariusz Prokopczyk**

wykładowca  
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

Akcje związane z poszukiwaniem zwłok ludzkich zawsze budziły skrajne emocje. Jednym z narzędzi wspomagających szybkie i skuteczne odnalezienie miejsca występowania zapachu zwłok ludzkich jest pies służbowy. Kategoria psów przeznaczonych do tego celu została określona w zarządzeniu nr 296 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia (Dz. Urz. KGP Nr 7, poz. 46, z późn. zm.). Tresurą psów tej kategorii na potrzeby Policji zajmuje się Zakład Kynologii Policyjnej w Sułkowicach.

Szkolenie przewodnika i tresurę psa służbowego przeprowadza się na podstawie decyzji nr 270 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 września 2012 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich (Dz. Urz. KGP z 2012 r. poz. 47). Czas trwania kursu to 87 dni. Do szkolenia wybierane są psy z dużą pasją do aportowania różnych przedmiotów. Bazuje się nie tylko na instynkcie łowieckim psa, ale również zwraca się uwagę na stopień socjalizacji psa, chęci bycia z człowiekiem, zabawy z nim. Po ukończeniu szkolenia policjant wykonuje czynności służbowe w charakterze przewodnika psa służbowego przeznaczonego do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie i na wodzie.

Podczas tresury pies jest uczony wykrywania zapachów związków chemicznych związanych z procesem gnicia i rozkładu ciała. Potrafi zaznaczać zapachy produktów procesów gnilnych w różnym stadium rozkładu. Ma to szczególne znaczenie, jeśli chodzi o wyszukiwanie ofiar w akwenach wodnych. Gazy i lżejsze od wody molekuly, wydobywając się z ciała człowieka zanurzonego w wodzie, wydostają się na powierzchnię. Aby prawidłowo wyszkolić psa, należy poznać czynniki wpływające na wydobywanie się gazów i substancji chemicznych. Trzeba również zauważyć, że: „zmiany gnilne w zwłokach przebywających w wodzie pojawiają się później niż na powietrzu o tej samej porze roku, a w zbiornikach zimnej wody (w jeziorach górskich) zwłoki mogą przez lata nie podlegać gniciu, nie wypływają na powierzchnię, pozostają w głębi i ulegają przemianie tłuszczowo-woskowej (począwszy od trzeciego miesiąca)”<sup>1</sup>.

„Najwięcej gazów będzie się wydobywać podczas procesów gnilnych w cieple, a tu muszą minąć 2–4 tygodnie, aby gnicie było dobrze zaawansowane, a temperatura wody powinna wynosić około 15°C. W tym czasie ciało może się rozpaść, kiedy

będzie w wodzie, a stanie się to znacznie szybciej, jeśli będzie poruszone”<sup>2</sup>.

Do wydobywających się z ciała gazów bezpośrednio po utonięciu dochodzą również zapachy cechujące człowieka. „Otóż składają się nań zapach potu, łoju skórno i złuszczonego naskórka. Stwierdzono, że człowiek wydała z organizmu około 500–800 ml potu na dobę”<sup>3</sup>.

„Na zapach człowieka wpływają nie tylko pot i wydzielina gruczołów łojowych wraz ze złuszczonego naskórkiem, które decydują o kompozycji zapachowej ciała, ale także swoista woń surowców użytych do wyrobu odzieży, środków kosmetycznych, tytoniu itd. Prócz tego człowiek jest nosicielem zapachów pochodzących z otoczenia, w jakim przebywa (np. zapach mieszkania, zakładu pracy, środków komunikacyjnych, zwłaszcza samochodów itp.). Tak więc, na ogólną woń człowieka składa się wiele różnorodnych zapachów tworzących razem swoistą i niepowtarzalną kompozycję, w której najtrwalszy jest indywidualny zapach ciała”<sup>4</sup>.

Podczas tresury psa naturalny zapach rozkładu zwłok ludzkich zastąpiony jest syntetycznym pseudozapachem. Środek ten dla człowieka jest bezwonny. Do tresury na wodzie używa się go w formie kapsulek. Przy podkładaniu materiału w postaci kapsulek często dołącza się dodatkowe zapachy, które mogą wystąpić w naturalnych warunkach. Doświadczenia zdobyte podczas akcji poszukiwawczych pozwalają stwierdzić, że zapachy te mają duże znaczenie. Przy zatapianiu pseudozapachu można użyć np. ubrań codziennego użytku różnych osób. Pytanie, jak długo ten zapach będzie się w wodzie utrzymywał? Podczas wyszukiwania zapachu należy również pamiętać, że prąd wody, turbulencje i głębokość zbiornika mają znaczący wpływ na strategię poszukiwań. Poprzez turbulencję należy rozumieć: „burzliwość, zjawisko polegające na występowaniu w przepływie nieuporządkowanych, przypadkowych ruchów

## PIES SŁUŻBOWY



zdj. archiwum autorów

elementów płynu<sup>25</sup>. Oczywiście jest, że stała lub spokojna woda daje najlepsze warunki do skutecznego użycia psa. Rwała lub głęboka zwiększa problemy dokładnego zlokalizowania zapachu zwłok. Jeżeli ciało jest uwiecznione w głębokiej wodzie przy silnych prądach wodnych, zdolność psa do lokalizacji i wskazania zwłok będzie utrudniona. Należy również pamiętać, że biologicznie i organicznie żywe istoty produkują podobne chemiczne substancje i gazy po śmierci. Oznacza to, że wszystkie organizmy, tj. ludzie, zwierzęta lądowe, ryby i ptaki po utonięciu podczas rozkładu mogą mieć wspólne cechy zapachowe.

W akcjach poszukiwawczych na rzece występują dodatkowe utrudnienia. Jeśli ciało człowieka po utonięciu zaczepi się pod wodą, w krótkim czasie może zostać przysypane przez przemieszczający się piach. Jest to pewne utrudnienie – zwłoki będą wyczuwalne dla psa, ale staną się niewidoczne dla nurka. Może się również zdarzyć, że ciało zaczepione na dnie nie będzie przysypane, ale zostanie rozerwane przez silny, rwący prąd wody lub przemieszczające się konary drzew, a w porze zimowej – przez kry lodowe. Zniszczenie i rozerwanie zwłok nastąpi szybciej, jeżeli osoba, która utonęła, nie miała na sobie odzieży podtrzymującej poszczególne elementy ciała ludzkiego. Reasumując, akcje poszukiwawcze prowadzone na rzekach mogą się zakończyć odnalezieniem zwłok, w zależności od czasu, w którym nastąpiło utonięcie. Im szybciej przystąpimy do poszukiwań, tym lepiej. Pies jest w stanie prawidłowo zaznaczyć miejsce występowania zapachu człowieka, pomimo iż nie nastąpiły w pełni procesy gnilne. Na powierzchnię wody wydobywa się indywidualny zapach człowieka, który jest możliwy do wskazania przez psa. Podczas zaawansowanego stadium procesu gnilnego ciało zaczyna bardzo powoli się unosić, działają na nie prądy wodne, które powodują jego przemieszczanie. Czas, w jakim zwłoki wypłyną, zależy od bardzo wielu czynników. Zanim pojawiają

się na powierzchni, pozostają zawieszane w wodzie, a następnie powoli unoszą się ku górze.

Na dużych obszarach wodnych i w trudnych warunkach do prowadzenia poszukiwań psy mogą ułatwić pracę nurkowi, wskazując choćby przybliżone miejsce, w którym należy poszukiwać zwłok.

Niemniej jednak połączenie pies i urządzenia techniczne w wielu akcjach poszukiwawczych na akwenach wodnych było przydatne i efektywne. Zaznaczyć trzeba, że użycie takiego psa stanie się skuteczne, jeżeli zwierzę będzie traktowane jako jeden z elementów zaangażowanych w strategię całej akcji poszukiwawczej.

Przy użyciu psa do ujawnienia miejsca występowania zapachu zwłok ludzkich zarówno na wodzie, jak i na lądzie, bez zastosowania sprzętu nowoczesnej technologii nie osiągniemy oczekiwanych rezultatów. Chodzi tu np. o urządzenia GPS, przy pomocy których z coraz większą dokładnością można określić miejsce zaznaczenia przez psa występowania zapachu zwłok ludzkich. Urządzenia te są szczególnie przydatne na dużych akwenach wodnych.

Ponadto, posługując się czytelną dokumentacją naniesioną na mapę danego terenu, uwzględniającą, jaki teren został zwerifikowany, będziemy dysponować także ścieżką śladu, którą poruszał się przewodnik z psem. Pozyskamy dane pozwalające w późniejszym etapie na analizę danego przypadku. Będą one mogły być również wykorzystane w celu usprawnienia procesu szkolenia przewodników i psów. Przykłady sprzętu i jego uzasadnionego użycia można mnożyć. Nie sposób nie wspomnieć o georadarach, kamerach termowizyjnych czy też sonarach szerokokątnych wykorzystywanych w czasie prowadzenia akcji poszukiwawczych na wodach.

Jak wspomniano, pies to jeden z elementów akcji poszukiwawczych. Przybliżając proces szkolenia oraz możliwości wykorzystywania psów tej kategorii, zasadne staje się rozpoczęcie dyskusji i przeanalizowanie celowości utrzymywania psów służbowych do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich w poszczególnych jednostkach Policji. Utworzenie jednej (lub dwóch) profesjonalnej grupy przewodników z psami, działającej przy wsparciu nowoczesnych technologii, pracującej na terenie całego kraju – mogłoby się okazać uzasadnione ze względów organizacyjnych i ekonomicznych. □

<sup>1</sup> S. Raszeja, W. Nasilowski, J. Markiewicz, *Medycyna sądowa*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1993, s. 145.

<sup>2</sup> Materiały archiwalne Zakładu Kynologii Policji.

<sup>3</sup> A. Brzezicha, H. Lisiecki, *Amatorskie szkolenie psów*, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1986, s. 92.

<sup>4</sup> Tamże, s. 93.

<sup>5</sup> *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, tom 6, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, s. 490.

### Summary

*A service dog for searching out corpses' scent in the area of water reservoirs*

The article focuses on problems connected the use of a dog handler with his service dog for searching out corpses' scent during search actions in the area of different water reservoirs. The attention was paid to the aspect that the dog is one of the elements of a professional search of corpses. At the same time the question is left open whether, aiming at professionalization of these kind of actions, it is worth to create a special team, which equipped not only with dogs but also technical devices would realized actions aimed at finding corpses on the ground and in water.

*Thumaczenie: Renata Cedro, WP CSP*